

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เครื่องประดับมีพัฒนาการควบคู่กับมนุษยชาติมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อมนุษย์เริ่มอยู่ร่วมกันเป็นสังคม มีการปกครองเป็นหมู่คณะ เริ่มการสร้างลักษณะความแตกต่างและฐานะในหมู่คณะด้วยวิธีการต่างๆ เช่น เขียนหน้าตาและร่างกายด้วยสีจากผลผลิตธรรมชาติ เช่น สีของดิน สีของพืช รวมถึงการนำสิ่งที่ได้จากความสามารถมาประดับร่างกายเพื่อแสดงความมีอำนาจมีพลังที่เหนือผู้อื่น เช่น เขี้ยว หนังของสัตว์ร้ายที่ได้จากการล่าสัตว์ หรือจากส่วนประกอบที่สวยงาม เช่น ขนนก เปลือกหอย ไข่มุก ฯลฯ เพื่อนำมาตกแต่งร่างกายให้เกิดความสวยงาม เพื่อความพึงพอใจของตนเอง หรือเพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้อื่น (อรพินท์ พานทอง: อ้างถึงในทวีป ศิริรัศมี และคณะ, 2547, หน้า 135) เหล่านี้ล้วนเป็นต้นกำเนิดของเครื่องประดับ ถึงแม้เครื่องประดับจะไม่ใช่ว่าจะจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ในอดีตจัดเป็นสมบัติใช้แสดงฐานะ แต่ในปัจจุบันเครื่องประดับเป็นเพียงสิ่งตกแต่งร่างกายให้เกิดความสวยงาม หรืออาจเป็นทั้งสมบัติ หรือเครื่องประดับเพื่อความงามด้วยก็ได้ ขึ้นอยู่กับวัสดุและลักษณะรูปแบบพัฒนาการของเครื่องประดับ จากที่เป็นผลผลิตจากธรรมชาติ กลายเป็นงานศิลปะ และกลายเป็นอุตสาหกรรมเครื่องประดับในปัจจุบัน

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับที่สำคัญประเทศหนึ่งของโลก ด้วยศักยภาพที่มีอยู่จากพื้นฐานวิถีชีวิตและแหล่งทรัพยากร กล่าวคือ ประเทศไทยมีแหล่งรัตนชาติที่สามารถขุดค้นและนำมาวิเคราะห์ใช้ประโยชน์ได้ อีกทั้งมีรากฐานด้านวัฒนธรรมการสืบทอดความเป็นช่างเครื่องประดับในสายเลือดที่มีฝีมืออันประณีต เป็นที่ยอมรับในตลาดโลก

อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ มีการขยายตัวของธุรกิจ และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในแต่ละปี ดังจะเห็นได้จากมูลค่าของการส่งออกที่สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมได้อย่างชัดเจน ในระยะ 4 ปีที่ผ่านมา มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 290,349.5 ล้านบาทในปี พ.ศ.2550 เพิ่มขึ้นเป็น 333,699.4 ล้านบาทในปีพ.ศ.2552 และเพิ่มขึ้นเป็น 366,819.7 ล้านบาทในปี พ.ศ.2553 (สำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้า, <http://www.price.moc.go.th/content1.aspx?cid=7>, ออนไลน์วันที่ 24 พฤษภาคม 2554)

เศรษฐกิจการค้า, <http://www.price.moc.go.th/content1.aspx?cid=7>, ออนไลน์วันที่ 24 พฤษภาคม 2554)

การพัฒนาคุณภาพอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับโดยนักวิชาการที่ศึกษาค้นคว้าพัฒนาเชิงการตลาด และด้านเทคโนโลยีการผลิต แต่ยังคงการศึกษาและพัฒนาด้านการออกแบบ ซึ่งไม่เคยมีการศึกษามาก่อน หากมีการพัฒนาในกระบวนการออกแบบสร้างสรรค์ย่อมมีผลต่อการผลิต และต่อเนื่องสู่การขาย (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์: อ้างถึงในทวีป สิริริศมี และคณะ, 2547, หน้า 104) ดังนั้นในขั้นตอนการออกแบบเครื่องประดับมีบทบาททำให้ภาพลักษณ์ รูปทรง หรือมูลค่า ราคา มีความหลากหลายเพิ่มขึ้น ทำให้เครื่องประดับมีรูปแบบและจำนวนมากแตกต่างกว่าเดิม

การออกแบบเป็นปัจจัยสำคัญ เป็นที่ยอมรับว่าเป็นตัวสร้างมูลค่าให้กับสินค้า รวมถึงการสร้างชื่อเสียงและภาพพจน์ให้กับประเทศผู้ผลิต ประเทศต่างๆ ที่ต้องการเป็นประเทศพัฒนาทางอุตสาหกรรม จึงเกิดการตื่นตัวและให้ความสำคัญกับการออกแบบผลิตภัณฑ์อย่างจริงจัง (อรพินท์ พานทอง และภูวไนยทรทรานนท์, 2541-2542, หน้า 1)

นักออกแบบแยกตัวจากช่างและศิลปินอย่างชัดเจน เริ่มต้นที่การออกแบบเป็นการทำเพื่อแก้ไขปัญหาจุดอ่อนที่เกิดจากระบบการผลิตในอุตสาหกรรม ต่อมาออกแบบเพื่อสร้างสรรค์ให้ผลิตภัณฑ์สนองความต้องการของลูกค้าให้ได้มากที่สุดเท่าที่สามารถทำได้โดยเฉพาะการใช้งาน ดังที่ วัฒนะ จุฑาวิภาต (2545, หน้า 70) ได้กล่าวถึงการออกแบบเครื่องประดับเหมือนกับการออกแบบงานชนิดอื่นๆ ผู้ออกแบบต้องมีความรอบรู้ในเรื่องโครงสร้างของชิ้นงาน ที่ต้องการออกแบบด้วย คือจะต้องศึกษาในเรื่องของลักษณะรูปร่าง ช่องว่าง เนื้อวัสดุ น้ำหนักของวัสดุที่จะใช้มาตราส่วน และขนาด เพื่อให้ชิ้นงานมีความสัมพันธ์กันระหว่างแบบและวัสดุที่ใช้ โดยตั้งแต่ขั้นตอนของการออกแบบเครื่องประดับจนถึงขั้นตอนของการประดิษฐ์ชิ้นงานเครื่องประดับแต่ละชิ้นนั้น ช่างจะต้องใช้ความประณีต ละเอียดอ่อนเป็นอย่างมากในการสร้างสร้งงานแต่ละชิ้น

จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งผลิตและส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมเครื่องประดับที่มีชื่อเสียง และมีเอกลักษณ์แห่งหนึ่งของประเทศ อีกทั้งมีการเรียนการสอนทางด้านการออกแบบและการผลิตเครื่องประดับ ในระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษา ในสถาบันการศึกษาของภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างนักออกแบบและแรงงานฝีมือรุ่นใหม่ รวมถึงการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ ดังนั้น งานออกแบบเครื่องประดับ จึงเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการอาชีพรุ่นใหม่ได้เป็นอย่างดี

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจการศึกษาวิธีแห่งอาชีพนักออกแบบเครื่องประดับในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อสร้างองค์ความรู้อาชีพนักออกแบบเครื่องประดับ ให้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงอาชีพ และเตรียมความพร้อมเข้าสู่สายงานด้านการออกแบบ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาอาชีพนักออกแบบเครื่องประดับในจังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขต ครอบคลุมดังต่อไปนี้

ขอบเขตด้านกลุ่มศึกษา

1. ผู้ประกอบอาชีพออกแบบเครื่องประดับในจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบอาชีพนี้มาแล้วไม่ต่ำกว่า 2 ปี จากบริษัท เวสต์ฟิลด์ จำกัด บริษัท อิมเมจินเนทีฟ จิวเวลรี่ จำกัด และบริษัท อีโนว่า โซลูชั่น จำกัด
2. ช่างผลิตเครื่องประดับ จากบริษัท เวสต์ฟิลด์ จำกัด และบริษัท อีโนว่า โซลูชั่น จำกัด
3. เจ้าของกิจการ จากบริษัท เวสต์ฟิลด์ จำกัด บริษัท อิมเมจินเนทีฟ จิวเวลรี่ จำกัด และบริษัท อีโนว่า โซลูชั่น จำกัด

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอาชีพนักออกแบบเครื่องประดับในจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

1. เครื่องประดับ
2. การออกแบบเครื่องประดับ
3. อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย
4. มาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ สาขาช่างเครื่องประดับ
5. องค์ความรู้เกี่ยวกับอาชีพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

นักออกแบบเครื่องประดับ (Jewelry designer) หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานออกแบบเครื่องประดับเป็นชิ้น หรือเป็นชุดเครื่องประดับ โดยใช้ความคิด จินตนาการ ออกแบบชิ้นงาน มีอุปกรณ์เครื่องใช้ในการออกแบบ เช่น โต๊ะเขียนแบบ สีสำหรับลงสี อาจเป็นสีน้ำหรือสีพิเศษ เพื่อให้ ภาพออกมาเหมือนจริงมากที่สุด มีเครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยในการออกแบบ และให้ได้สีตามต้องการ

เครื่องประดับ (Jewelry) หมายถึง วัตถุ หรือสิ่งสวยงาม สำหรับใช้ตกแต่งร่างกาย ได้แก่แหวน สร้อยคอ ต่างหู กำไล เป็นต้น ผลิตจากวัสดุที่มีค่า เช่น ทองคำ ทองคำขาว เงิน ประดับด้วยอัญมณี หรือไม่มีก็ได้

การเลือกอาชีพ หมายถึง การตัดสินใจเลือกทำอาชีพนั้กออกแบบเครื่องประดับในจังหวัดเชียงใหม่ โดยการพิจารณาจาก 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านงาน และปัจจัยด้านการจัดการ

กระบวนการออกแบบเครื่องประดับ หมายถึง ขั้นตอน วิธีการ ในการออกแบบเครื่องประดับ เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการสร้างแนวความคิด การร่างแบบ และการวาดแบบ โดยอาศัยพื้นฐานทางศิลปะ และความรู้ด้านกระบวนการผลิตเครื่องประดับ เพื่อให้แบบเครื่องประดับก่อนนำไปผลิตจริง

การพัฒนาฝีมือ หมายถึง การเข้ารับการฝึกอบรมของผู้ประกอบอาชีพนั้กออกแบบเครื่องประดับ ซึ่งเป็นการจัดอบรมจากภาครัฐ หรือภาคเอกชน เพื่อการพัฒนาฝีมือ ทักษะ และเพิ่มศักยภาพในการทำงานออกแบบเครื่องประดับ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ได้องค์ความรู้อาชีพนั้กออกแบบเครื่องประดับในจังหวัดเชียงใหม่
2. ได้แนวทางการพัฒนาปรับปรุงอาชีพนั้กออกแบบเครื่องประดับในจังหวัดเชียงใหม่
3. ได้แนวทางในการทำงาน สำหรับผู้สนใจที่จะประกอบอาชีพนั้กออกแบบเครื่องประดับในจังหวัดเชียงใหม่